

УДК 027.7:021

Бакуменко Лариса Григорівна,

заступник директора

Наукової бібліотеки

Харківського державного університету харчування та торгівлі

пошт. адреса: ХДУХТ, вул. Клочківська, 333, м. Харків, 61051, Україна

конт. тел.: 349-45-35, 349-45-37

e-mail: bibl-hduht@kharkov.com

БІБЛІОТЕКИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ – ПОТУЖНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС КРАЇНИ, СВІТУ

Більшість університетських бібліотек, як і все світове бібліотечне співтовариство, вирішують нині багато складних проблем, пов'язаних з адаптацією до змін і зумовлених прогресом у галузі обчислювальних систем та інформаційних технологій. Глобальність поширення інформації, її змістовна насиченість, процеси взаємопроникнення наук дають можливість бібліотекам не тільки стати потужними інформаційно-бібліотечними центрами (завдяки величезному потенціалу акумульованих знань), але й сприяти розвиткові їх соціальних та освітніх функцій, що розширюються й ускладнюються. На регіональному рівні бібліотеки вищих навчальних закладів України – це потужні інформаційні центри освітянської галузі, зокрема у Харківському регіоні.

Мета цієї доповіді – розглянути інформаційні ресурси бібліотек вищих навчальних закладів Харківського регіону крізь призму бібліотечної статистики.

Завдання доповіді – визначити можливості інформаційно-ресурсного потенціалу бібліотек вищих навчальних закладів Харківського регіону та шляхи їх подальшого розвитку.

Об'єктом дослідження стали вузівські бібліотеки Харківського зонального методичного об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Дослідження проведено на основі статистичних даних щодо роботи бібліотек за 2006 – 2009 роки.

Загальна кількість бібліотек склала 36, це: Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Наукова технічна бібліотека національного технічного університету «ХПІ», Бібліотека Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого, Наукова бібліотека Української інженерно-педагогічної академії, Наукова технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Бібліотека Харківської національної академії міського господарства, Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету, Наукова технічна бібліотека Української державної академії залізничного транспорту, Бібліотека Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, Наукова бібліотека Харківського національного

університету радіоелектроніки, Бібліотека Національного фармацевтичного університету, Наукова бібліотека Харківського державного університету харчування та торгівлі, Наукова технічна бібліотека Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Бібліотека Харківського національного економічного університету, Бібліотека Харківського державного технічного університету будівництва та архітектури, Бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка, Бібліотека Харківської державної академії культури, Фундаментальна бібліотека Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва, Наукова бібліотека Харківської державної зооветеринарної академії, Бібліотека Харківського державного університету мистецтв ім. І.П.Котляревського, Бібліотека Харківської державної академії дизайну і мистецтв, Бібліотека Харківської державної академії фізичної культури, Бібліотека Харківського інституту банківської справи УБС НБУ, Бібліотека Харківського гуманітарно-педагогічного інституту, Загальна бібліотека Університету цивільного захисту України, Наукова бібліотека Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка, Наукова технічна бібліотека Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка, Бібліотека Української медичної стоматологічної академії, Бібліотека Полтавського університету споживчої кооперації України, Бібліотека Полтавської державної аграрної академії, Бібліотека Кременчуцького державного політехнічного університету ім. Михайла Остроградського, Наукова бібліотека Сумського державного педагогічного університету, Бібліотека Сумського державного університету, Наукова бібліотека Сумського національного аграрного університету, Наукова бібліотека Української академії банківської справи, Бібліотека Глухівського державного університету ім. Олександра Довженка.

Для задоволення освітніх, наукових, дозвільних потреб користувачів 36 вузів Харківської зони бібліотеки мають у своїх фондах на 1.01.2010 року 22435024 примірники документів, з яких близько 30% (6645991 примірник документів) – українською мовою (див. Табл.1)

Таблиця 1

Рік	2006	2007	2008	2009
Фонди вузівських бібліотек (загальна кільк. прим.)	2156215 5 прим.	21698642 прим.	22293917 прим.	224350 24 прим.

Сьогодні можна відмітити той факт, що фонди вузівських бібліотек у порівнянні з минулими роками значно зростають, якщо у 2006 – 2007 роках фонди вузівських бібліотек зросли приблизно на 100 000 примірників документів у рік (загальна кількість фондів вузівських бібліотек становила: у 2006 році – 21562155 примірників документів, у 2007 році – 21698642 примірники документів), то починаючи з 2008 року цей показник зріс до 200000

примірників у рік, особливо інтенсивне зростання бібліотечних фондів відбулося у 2008 році (загальний фонд вузівських бібліотек у 2008 році склав – 22293917 примірників документів, тобто фонди зросли майже на 600000 примірників документів). Крім того, загальна кількість навчальної літератури вузівських бібліотек Харківської зони у 2009 році склала – 11829928 примірників документів, наукової – 6883149 примірників документів. Поряд з фаховими навчальними та науковими документами вузівських бібліотек, їх фонди мають значну кількість документів, що сприяють формуванню світогляду, самовихованню, саморозвитку висококультурної особистості (близько 4000000 точніше 3721947 примірників документів у 2009 році). Спільні бібліотечні фонди вузівських бібліотек являють собою своєрідний потужний інформаційний ресурс універсального змісту, здатний задовольнити потреби у будь-якій інформації будь якого змісту користувачів не тільки регіону, а й країни і, навіть, світу. Якщо звернути увагу на те, що на 01.01.2010 року кількість жителів Харківської області становить близько 3000000 чоловік (2914200 чоловік), то спільні фонди вузівських бібліотек можуть забезпечити інформацією кожного жителя регіону (показник книгозабезпеченості становить приблизно 11 примірників документів на 1 людину).

Велику увагу вузівські бібліотеки приділяють формуванню фонду електронних видань, оскільки електронні документи мають певні переваги: зручність роботи з електронними текстами (копіювання, формування особистих файлів); спрощення пошуку необхідної інформації; можливість надання одночасного доступу кільком користувачам; можливість доступу до відкритих ресурсів в режимі 24 години на добу; зменшення затрат на забезпечення зберігання видань; розширення доступу до наукової інформації; можливість впровадження в бібліотечну технологію; вирішення проблем недостатньої площі приміщень для зберігання бібліотечних фондів; зниження шкоди, заподіяної ветхим виданням та виданням з інтенсивним використанням; оптимізація процесів формування фондів [Евстигнеева Г.А. О критериях комплектования традиционного библиотечного фонда и фонда электронных публикаций в единой системе формирования библиотечно-информационного фонда библиотеки на примере ГПНТБ России // Научные и технические библиотеки.– 2010.– № 10. – С. 23-29. (С.24)].

У порівнянні з минулими роками інтенсивно зростає показник фонду електронних документів вузівських бібліотек (див. Табл. 2).

Таблиця 2

Рік	2006	2007	2008	2009
Фонди електронних видань вузівських бібліотек (загальна кільк. прим.)	16311	13779	17707	22994

Фонди електронних документів вузівських бібліотек щорічно поповнюються близько на 4000 примірників. У 2009 році загальний фонд електронних видань вузівських бібліотек склав 22994 примірники, це досить вагома частина бібліотечних фондів на сьогоднішній день. Тому, надання спільного доступу до використання загального фонду електронних документів вузівських бібліотек користувачам може задовольнити значну кількість потреб у інформації на електронних носіях.

У вузівських бібліотеках станом на 01.01.2010 року за єдиним обліком обслуговується 353439 користувачів. Загальна кількість обслугованих користувачів становить 927334 особи, тобто обслуговується 31% користувачів від загальної кількості жителів населення регіону (див. Табл. 3).

Таблиця 3.

Рік	2006	2007	2008	2009
Користувачів за єдиним обліком	351484	370940	363879	353439
Загальна кількість обслугованих користув.	976768	983665	964441	927334

Вузівські бібліотеки активно впроваджують у свою роботу комп'ютерні технології.

Проблему найбільш ефективного використання наявних інформаційних ресурсів бібліотеки вищих навчальних закладів розв'язують шляхом створення та постійного оновлення власних сайтів в Інтернет. Кожна бібліотека сьогодні має власний web-сайт. Популярність web-сайтів вузівських бібліотек зростає, якщо у 2008 році кількість звернень на web-сайти бібліотек становила 1213838, то у 2009 році цей показник зріс до 2708409 (і це дані лише 22 бібліотек). То ж показник має бути ще вищим.

Автоматизація вузівських бібліотек дозволила їм створювати власні електронні продукти і активно використовувати придбані (див. Табл. 4).

Таблиця 4.

Рік	2006	2007	2008	2009
Обсяг електронних баз даних вузівських бібліотек (тис. записів)	2091947	2595304	3345700	3954391

Загальний обсяг баз даних вузівських бібліотек на 01.01.2010 року становить 3954391 запис. Щорічно до баз даних вузівських бібліотек вноситься понад 500 000 записів.

Впровадження нових технологій дозволило підняти якість роботи і престиж бібліографічних служб. Так, протягом 2009 року користувачі вузівських бібліотек змогли отримати в автоматизованому режимі близько 200000 довідок. Якщо у 2006-2007 рр. цей показник становив близько 33% від загальної кількості виконаних вузівськими бібліотеками довідок, то у 2008-2009

роках кількість виконаних довідок у автоматизованому режимі становить понад 40% від загальної кількості (див. Табл. 5).

Таблиця 5

Рік	2006	2007	2008	2009
Довідки вузівських бібліотек взагалі	469201	516374	523799	473604
Довідки вузівських бібліотек у автоматизованому режимі	154239	171376	205143	197990

Серед власних електронних бібліографічних продуктів вузівських бібліотек важливе значення мають створені бібліотеками електронні бібліографічні покажчики, у 2008 році їх загальна кількість становила – 105 покажчиків, у 2009 році – 129 покажчиків.

Важливу роль сьогодні відіграє стан технічного оснащення вузівських бібліотек. Станом на 01.01.2010 року загальна кількість комп'ютерів у бібліотеках вищих навчальних закладів складає 1369 одиниць (див. Табл. 6).

Таблиця 6

Рік	2006	2007	2008	2009
Загальна кількість комп'ютерів вузівських бібліотек	830	941	1081	1369
у тому числі:				
Кількість АРМ для співробітників бібліотек	339	367	444	502
Кількість АРМ для користувачів	280	362	487	698
Кількість комп'ютерів з Інтернет			584	943

Щорічно у вузівських бібліотеках кількість комп'ютерів зростає приблизно на 100 одиниць, у 2009 році парк комп'ютерів вузівських бібліотек збільшився приблизно на 300 одиниць. Вузівські бібліотеки значну увагу приділяють створенню автоматизованих робочих місць для користувачів, які складають 50 % від загальної кількості комп'ютерів. Майже 70% комп'ютерів підключено до мережі Інтернет.

Якісне обслуговування користувачів, впровадження нових технологій, подальший розвиток та підвищення іміджу вузівських бібліотек неможливо здійснити без кадрових ресурсів, кваліфікованих бібліотечних спеціалістів. Бібліотечна професія гостинна для фахівців багатьох сфер, а в ряді випадків така її властивість просто необхідна. З цього приводу не є виключенням і вузівські бібліотеки. Всього у бібліотеках вищих навчальних закладів на 01.01.2010 року працює 1370 чоловік (див. Табл. 7)

Таблиця 7

Рік	2006	2007	2008	2009
Бібліотечні працівники всього у вузівських бібліотеках	1359	1374	1377	1370
у тому числі:				

Працівників із спеціальною бібліотечною освітою всього	721	721	764	744
у тому числі:				
Працівники з повною вищою спеціальною освітою	626	628	641	642
Працівники з базовою вищою спеціальною освітою	56	61	69	66
Працівники із спеціальною початковою вищою освітою	39	32	54	36
за стажем роботи:				
понад 3 роки	273	268	294	297
понад 10 років	410	361	388	349
понад 20 років	522	561	527	552

З них майже 55% бібліотекарів мають спеціальну бібліотечну освіту, 47% бібліотекарів мають повну вищу спеціальну освіту. Переважна більшість працівників вузівських бібліотек мають достатній досвід роботи у бібліотеці і володіють фундаментальними знаннями та навичками бібліотечної роботи. За стажем бібліотечної роботи: понад 3 роки у вузівських бібліотеках працює 22% бібліотекарів, понад 10 років – 25% бібліотекарів, понад 20 років – 40% бібліотекарів.

Таким чином, підсумовуючи результати дослідження інформаційних ресурсів вузівських бібліотек Харківської зони, можна із впевненістю стверджувати, що бібліотеки вносять вагомий внесок в освітній та культурний розвиток регіону, активно шукають шляхи якнайповнішого і якнайширшого використання своїх інформаційних ресурсів та Інтернет-ресурсів і забезпечення вільного доступу до них користувачів. Це відповідає завданням розвитку інформаційного, демократичного суспільства.

Разом з тим, маючи такий потужний інформаційний потенціал, вузівські бібліотеки Харківської зони досить повільно розвиваються у напрямі корпоративної взаємодії. Створення корпоративних об'єднань бібліотек вищих навчальних закладів на регіональному рівні сьогодні є об'єктивною необхідністю (новою соціокультурною якістю), що полягає в неспроможності окремих одноосібних вузівських бібліотек, навіть найбільших і найрозвинутіших, забезпечувати всезростаючі мобільні потреби не тільки користувачів, а й взагалі суспільства в цілому. У поєднанні ресурсів та послуг бібліотек вищих навчальних закладів шляхом створення корпоративних об'єднань полягає їх унікальність, оскільки у сукупності вони можуть стати єдиним потужним джерелом задоволення наукових та освітніх інтересів, професійного вдосконалення, цивілізованого дозвілля населення регіону, країни і, навіть, світу, отримавши при цьому результат значно більший, за результат роботи усіх вузівських бібліотек регіону в цілому. То ж майбутнє – за

корпоративними бібліотечними об'єднаннями і наше з вами завдання – підтримувати і розвивати цей напрям роботи.

Список використаної літератури:

1. Евстигнеева Г.А. О критериях комплектования традиционного библиотечного фонда и фонда электронных публикаций в единой системе формирования библиотечно-информационного фонда библиотеки на примере ГПНТБ России / Г.А. Евстигнеева // Научные и технические библиотеки.– 2010.– № 10. – С. 23-29. (С.24)

2. Таблица основных статистических показателей работы библиотек ВНЗ Харківської зони за 2006 рік

3. Таблица основных статистических показателей работы библиотек ВНЗ методичного об'єднання Харківської зони за 2007 рік

4. Таблица основных статистических показателей работы Харківського зонального методичного об'єднання бібліотек вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації 2009 рік

5. Шершнева Л. Інформаційні ресурси бібліотек вузів Донецької зони та проблеми їхнього подальшого розвитку/ Л. Шершнева // Бібліотечна планета. – 2002.– № 3.– С. 18-19.

УДК 023.4:005.32

Божко Наталья Николаевна,

директор научно-технической библиотеки

Харьковского национального экономического университета

почт. адрес: ХНЕУ, просп. Ленина, 9а, г. Харьков, 61001, Украина

конт. тел: (057) 758-77-13

e-mail: library@ksue.edu.ua

ЗАВИСИМОСТЬ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО КЛИМАТА КОЛЛЕКТИВА ОТ ОСОБЕННОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЯ

Обеспечение соответствия индивидуальных качеств руководителя, его стиля деятельности и поведения ожиданиям трудового коллектива – одно из условий создания положительного морально-психологического климата. Роль морально-психологического климата в жизнедеятельности личности и коллектива трудно переоценить. Он является одним из наиболее существенных элементов в общей системе условий существования и морального благополучия человека, его работоспособности.

Обычно руководитель в коллективе – ключевая фигура. От того, как он ведёт себя с людьми, каким образом и во что вмешивается (либо не вмешивается), что он делает зависит очень многое.

Следовательно, данная проблема очень актуальна, но ещё недостаточно исследована, применительно к библиотечным коллективам. От того, кто и как